

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2546. รายงานฉบับสมบูรณ์ การมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและประชาชนในการอนุรักษ์และจัดการพื้นที่อนุรักษ์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2544. ชุมชนนิยม : ฝ่าวิกฤตชุมชนล่มสลาย. กรุงเทพฯ : ส.เอเชียเพลส.
- โกมล ชอบชื่นชม. 2541. ชุมชน : ยุทธศาสตร์การพัฒนาชนบทที่ก้าวหน้าและยั่งยืน. เอกสารวิจัย วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
- ชินรัตน์ สมสืบ. 2539. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : โครงการส่งเสริมการแต่งตั้ง รามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ทิวทอง หงษ์วิวัฒน์ บรรณาธิการ. 2527. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทัศนีย์ ลักษณะภิกขชัช. 2545. การสังคมนาการระดมทุน: มรรควิธีสู่ชุมชนเข้มแข็ง. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. 2543. กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง. (พิมพ์ครั้งที่ 4). ขอนแก่น : ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร่วมกับเครือข่ายประชาคมสุขภาพในท้องถิ่น.
- นพกาญจน์ เมตตานนท์. 2541. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาชุมชน ศึกษากรณีชุมชนแออัดยานนาวา. เอกสารวิจัย ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นวลน้อย ตรีรัตน์. 2544. วิพากษ์ความล้มเหลวในการจัดทา “ชาบ้าน”. กรุงเทพฯธุรกิจ (1 ม.ค. 2544).
- ประเวศ วะสี และคณะ. 2531. พึ่งตนเองในชนบท : อีกรูปหนึ่งของการทบทวนโลกทัศน์แห่งการพึ่งตนเอง. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พงษ์กฤษณ์ มงคลสินธุ์. 2533. เสียงสะท้อนจากสังคม. สังคมศาสตร์วารสาร 5:2 กรกฎาคม-สิงหาคม 2533.
- พรพิมล ตรีโชติ และคณะ. 2545. รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาความร่วมมือในการแก้ปัญหาเสพติดในประเทศไทย ลาว พม่า จีน กัมพูชา และเวียดนาม เสนอต่อ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- พิทยา ว่องกุล. 2542. สร้างสังคมใหม่ : ชุมชนาธิปไตย-ธัมมาธิปไตย. กรุงเทพฯ : โครงการวิถัทรรศน์

- พรพิมล ศรีโชติ และคณะ. 2545. รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาความร่วมมือในการแก้ปัญหา
เสพติดในประเทศไทย ลาว พม่า จีน กัมพูชา และเวียดนาม เสนอต่อ สำนักงาน
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- พิทยา ว่องกุล. 2542. สร้างสังคมใหม่ : ชุมชนาธิปไตย-ธัมมาธิปไตย. กรุงเทพฯ : โครงการวิถึ
ทรรศน์
- พินิจ ลาภานานนท์. 2528. พระสงฆ์ในชนบทภาคอีสานกับการพัฒนาตามหลักการพึ่งตนเอง .
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. 2527. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนา
ในปัจจุบัน ใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (บรรณาธิการ), การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
พัฒนา. หน้า 6-21. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศักดิ์โสภาคการพิมพ์.
- เยาวลักษณ์ ราชแพทยาคม. 2540. การพัฒนาคมนในแผนพัฒนาประเทศฉบับที่ 8 (2540-2544)
วารสารสังคมพัฒนา ปีที่ 25 ฉบับที่ 1.
- วิกิต ประกายหาญ. 2544. ชุมชนเข้มแข็ง : เปรียบเทียบความเข้มแข็งของชุมชนเมืองกับชุมชน
ชนบทของไทย . ภาคนิพนธ์มหาบัณฑิต กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
บัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วุฒิชัย หลักเมือง. 2545. ประชาสังคมเพื่อการพัฒนากระบวนการชุมชนเข้มแข็ง. แหล่งที่มา
[http://www.rakbankerd.com/01_jam/thaiinfor/country_info/index.html?topic_id=791&db
_file=\(15 เมษายน 2547\)](http://www.rakbankerd.com/01_jam/thaiinfor/country_info/index.html?topic_id=791&db_file=(15%20เมษายน%202547)).
- สถาบันการจัดการความรู้ท้องถิ่น(ก). 2546. บ้านเข็ญ้อย : เครือข่ายแก้ปัญหายาเสพติด
ในประสบการณ์ชุมชนแก้ปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน ชุดที่1 ชุมชนภาคเหนือ. สนับสนุน
โดยโครงการถักทอเครือข่ายพลังชุมชนพลังแผ่นดิน อาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน.
- สถาบันการจัดการความรู้ท้องถิ่น(ข). 2546. บ้านภูเงิน : จากแหล่งค้ายาบ้ามาเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติ
ไทยเต็มตัว ในประสบการณ์ชุมชนแก้ปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน ชุดที่2 ชุมชนภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ. สนับสนุนโดยโครงการถักทอเครือข่ายพลังชุมชนพลังแผ่นดินอา
ชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน.
- สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา (CEBEMO) ประเทศเนเธอร์แลนด์. 2533. “การดำรง
อยู่ของชุมชน:กระบวนการต่อสู้และการพัฒนา : กรณีศึกษากลุ่มพัฒนาเขตจอมทอง” ศูนย์
สังคมพัฒนาเชียงใหม่. สถาบันคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.

- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2545. สรุปแผนปฏิบัติการเพื่อเอาชนะยาเสพติด พ.ศ. 2544-2545 และรายงานประเมินผลแผน (ระยะ 6 เดือนแรก ปีงบประมาณ 2545). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2546. ชัยชนะยาเสพติดเพื่อแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544. รายงานการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- สำนักงานวิจัยและพัฒนาการทหารกลาโหม. 2545. รายงานผลการศึกษาเรื่องผลกระทบของปัญหา ยาเสพติดต่อความมั่นคงของชาติ. กระทรวงกลาโหม.
- สุดาวดี ดิชฎิกิจ. 2543. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็งตามธรรมชาติ กรณีศึกษา ชุมชนสามัคคี อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาคนิพนธ์มหบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ ยิ่งวรพันธุ์. 2545. แหล่งที่มา <http://www.cdd.moi.go.th/july141> (15 มกราคม 2547)
- เสรี ชาเลลา. 2544. กระบวนการเรียนรู้ของประชาชนคือแนวทางการพัฒนาชุมชนและกวีกฤติชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครสวรรค์ : ห้องปฏิบัติการชนบทศึกษา โปรแกรมวิชาพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.
- อรพินท์ สพอชชัย. 2538. การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน รายงานประกอบการประชุมเล่ม 4 การประชุมประจำปี มูลนิธิสถาบันเพื่อการพัฒนาประเทศไทย .
- อรรถพร วิสุทธีมรรค. 2541. “พฤติกรรมกรบิโรคสารเสพติด” ทบทวนองค์ความรู้ สถานการณ์ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องภายใต้โครงการสืบสานวัฒนธรรมไทยสู่สุขภาพที่ยืนยาว. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- อัครพล วรรณสุทธะ. 2543. ภาวะผู้นำในการสร้างเสริมความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง : กรณีศึกษาเปรียบเทียบบ้านศิลารั้งกับบ้านดินสำราญ อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี วิทยานิพนธ์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์,คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิระวัชร จันทระประเสริฐ. 2539. ยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อการสร้างเสริมความเข้มแข็งแก่หมู่บ้าน ศึกษากรณีมูลนิธิสงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน. เอกสารวิจัย วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- อุทัย คุลเกษม และ อรศรี งามวิทยาพงศ์. 2540. ระบบการศึกษากับชุมชน กรอบความคิดและข้อเสนอเพื่อการวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ขั้นตอนและแนวทางปฏิบัติ

การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ของสำนักงาน ป.ป.ส.

แนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็งของป.ป.ส. ถูกนำไปใช้ผลักดันกิจกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งเพื่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ชุมชนต่างๆ ก่อนที่รัฐบาลจะมีการประกาศนโยบายทำสงครามกับยาเสพติด ทั้งนี้แนวทาง 9 ขั้นตอน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน ตามผู้รับผิดชอบ ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1-4 เป็นหน้าที่ของวิทยากรกระบวนการ

ขั้นตอนที่ 5- 9 เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนเข้มแข็ง โดยมีวิทยากรกระบวนการคอยให้คำปรึกษา

ขั้นตอนที่ 1 การพิจารณาคัดเลือกหมู่บ้านเป้าหมาย สำคัญที่สุดอยู่ที่ประชาชน

1.1 ประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน จะต้องมีการตื่นตัว กระตือรือร้น มีความต้องการจะแก้ปัญหายาของตนเอง

1.2 หมู่บ้าน/ชุมชน ขนาดกลางดำเนินการให้เป็นหมู่บ้านปลอดยาเสพติดเสียก่อนเป็นหมู่บ้านแรกของตำบลนั้น (หมู่บ้านครู)

ชุมชนในที่นี้ไม่จำเป็นต้องเป็นหมู่บ้าน แต่หมายถึงขอบเขตของพื้นที่อยู่อาศัยซึ่งประชาชนมีการติดต่อสัมพันธ์กัน ซึ่งอาจเป็นหมู่บ้าน หรือชุมชนเมืองก็ได้ แต่ชุมชนเป้าหมายไม่ควรมีขนาดใหญ่เกินไป เช่นทั้งอำเภอ เพราะประชาชนไม่ได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันเพียงพอที่จะมีความรู้สึกร่วมและผนึกกำลังสร้างชุมชนเข้มแข็ง อย่างไรก็ตามการกำหนด “หมู่บ้าน” เป็นชุมชนเป้าหมายนับว่าเหมาะสมเนื่องจากมีขนาดไม่ใหญ่เกินไป และประชาชนในหมู่บ้านมีการรู้จักติดต่อสัมพันธ์กันพอสมควร

บางกรณีชุมชนเป้าหมาย 1 แห่ง อาจประกอบด้วย 2 หมู่บ้านก็ได้ เช่น จากเดิมหมู่บ้านเดียวถูกแบ่งออกเป็น 2 หมู่บ้านด้วยเหตุผลทางด้านปกครอง แต่เมื่อแบ่งแล้วประชาชนของทั้งสองหมู่บ้านยังคงมีความใกล้ชิดกันทางวัฒนธรรม เครือญาติ ชีวิตความเป็นอยู่ และกิจกรรมร่วมกัน เช่น ร่วมกันทำบุญที่วัดเดียวกัน เนื่องจากเป็นวัดที่เป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจของประชาชนทั้งสอง

หมู่บ้าน อีกทั้งจำนวนครัวเรือนของทั้งสองหมู่บ้านไม่มากเกินไป หากประชาชนในสองหมู่บ้านนั้น ยืนยันจะทำกิจกรรมสร้างชุมชนเข้มแข็งร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาเสพ

ขั้นตอนที่ 2 สืบสภาพหมู่บ้านเป้าหมาย วิทยาการกระบวนการเดินทางเข้าสู่หมู่บ้าน/ชุมชน สอบถาม ความเดือดร้อน ความต้องการ การประกอบอาชีพ โดยทั่วถึง ลงบันทึกไว้ในสมุดเยี่ยมชมเขียน ประชาชนและผู้ใหญ่บ้าน กำหนด ร่วมกันลงชื่อไว้ด้วย

2.1 จัดทำข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน/ชุมชน และจัดทำแผนที่หมู่บ้านลงรายละเอียดอย่าง ครบถ้วน เช่นครัวเรือนราษฎร ที่ทำการส่วนราชการ สถานศึกษา วัด มัสยิด โบสถ์ โรงงาน อุตสาหกรรม อุโมงค์รถ อื่นๆถ้ามี

2.2 กำหนดจุดตรวจตู้แดงครอบคลุมแหล่งชุมชน หรือจุดต่อแหลมทั่วทั้งหมู่บ้าน เพื่อให้ ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากขึ้น

2.3 การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาชุมชนบนธรรมเนียมประเพณี การนับถือศาสนา การ ประกอบอาชีพ

2.4 วิเคราะห์ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างละเอียดรอบคอบ บันทึกไว้ อย่างละเอียด ขั้นตอนนี้ใช้เวลานานขึ้นขึ้นอยู่กับสภาพหมู่บ้าน/ชุมชน

การสืบสภาพชุมชนไม่ใช่การสืบสวน แต่เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวข้องกับ ชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ วิทยาการกระบวนการควรเข้าพื้นที่เพื่อเรียนรู้สภาพความเป็นไปของ ชุมชนด้วยตนเอง ไม่ควรศึกษาแต่เพียงเอกสาร เพราะจะทำให้ไม่เข้าใจสภาพชุมชนอย่างเพียงพอ

วิธีการสืบสภาพนอกเหนือไปจากการพบปะพูดคุยกับประชาชนตามบ้านแล้ว วิทยาการ กระบวนการอาจต้องอาศัยการสอดแทรกเข้าไปตาม โอกาสต่างๆ ในลักษณะของการเปิด “เวทีย่อย” เพื่อเผยแพร่แนวความคิดในการแก้ไขปัญหาเสพติดแบบมีส่วนร่วม และรับฟังทัศนคติทำที่ของ กลุ่มต่างๆในชุมชน ประเด็นสำคัญที่ต้องทำความเข้าใจกับประชาชนคือ มาตรการปราบปรามเพียง ลำพัง ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนได้ เนื่องจากการจับกุมผู้ค้ารายย่อยและผู้เสพ จะ ทำให้เกิด “ตัวตายตัวแทน” และไม่ช่วยให้ผู้เสพปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การแก้ไขปัญหาเสพติดใน ชุมชนอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อสร้างพลังจากความสามัคคี และช่วยกันดูแลชุมชนของตนเอง วิทยาการกระบวนการอาจยกตัวอย่างชุมชนอื่นๆที่ประสบ ความสำเร็จในการดำเนินการแล้ว เพื่อยืนยันว่าชุมชนเข้มแข็งสามารถทำให้เกิดขึ้นได้จริง

ขั้นตอนที่ 3 พบผู้นำหมู่บ้าน

เมื่อทราบข้อมูลทั่วไปของชุมชนแล้ว ก่อนเริ่มดำเนินงานวิทยาการกระบวนการจำเป็น จะต้องพบผู้นำชุมชนเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ สร้างความไว้วางใจ และทำความเข้าใจในแนวทาง

การสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของผู้นำธรรมชาติ โดยขั้นตอนที่ 3 นั้น วิทยากร จะดำเนินการ ดังนี้

1.1 พบผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. ผู้นำชุมชนหรือคุ้ม ผู้นำศาสนาและผู้อาวุโส เพื่อชี้ให้เห็นว่า การแพร่ระบาดของยาเสพติดนั้นรวดเร็วและรุนแรงสลับซับซ้อนมาก การแก้ปัญหาที่ผ่านมาไม่สามารถหยุดยั้งได้มีแต่จะทวีความรุนแรงขึ้นทุกที ผู้ผลิตก็เพิ่มกำลังการผลิต ผู้นำนักก็พยายามเข้าถึงเป้าหมายมากขึ้น หรือพูดได้ว่าขบวนการยาเสพติด ปฏิบัติการทางรุกตลอดเวลาเข้าถึงในครอบครัวได้ ส่วนฝ่ายราชการนั้นทำงานแบบเชิงรับมากกว่า พบผู้กระทำผิดจึงเข้าดำเนินการจับกุมดำเนินคดี วนเวียนอยู่อย่างนี้

1.1.1 ผู้หลงผิดถูกจับกุมต้องเสียอนาคต เสียชื่อเสียง วงศ์ตระกูล บิดามารดา ต้องเสียเวลา เสียเงินในการติดตามดูแลช่วยเหลือจนถึงที่สุด

1.1.2 ประชาชนไม่ได้อะไรเลย ข้าราชการได้ความดีความชอบ ได้ประโยชน์เข้าสู่ขบวนการยุติธรรม รัฐต้องจ่ายค่าตอบแทน ได้รับโทษปรับก็ต้องเสียเงินอีกทั้งหมดทั้งสิ้น ไม่ได้ทำให้เกิดสำนึกว่าจะละเลิกได้เลย

1.1.3 เมื่อรับโทษเรือนจำก็ต้องใช้งบประมาณในเรื่องปัจจัย 4 และเจ้าหน้าที่มีน้อย

1.1.4 กลับมายังหมู่บ้าน/ชุมชนขาดการสนใจจากคนในชุมชนก็กลับไปมีพฤติกรรมเดิมกลายเป็นผู้ชั่ววนเวียนอยู่ตลอด

แนะนำวิธีแก้ปัญหตามยุทธศาสตร์ที่วางไว้ ทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือกันด้วยจิตสำนึก รวมกลุ่มกันเป็นประชาคมหมู่บ้าน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกัน ค้นหาข้อมูล เก็บข้อมูลของชุมชน กำหนดขั้นตอนแก้ปัญหาร่วมกัน สร้างเครือข่ายพึ่งตนเอง เมื่อผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชนเริ่มเห็นด้วย ก็ให้นัดหมายมาว่าให้มีการประชุมราษฎรทุกครัวเรือน

ขั้นตอนที่ 4 เวทีที่ 1 การเลือกสรรคณะกรรมการชุมชนเข้มแข็งโดยธรรมชาติ

4.1 ประชุมราษฎร (เวทีที่ 1) ทำความเข้าใจให้ความรู้ปลุกจิตสำนึกให้ทุกคนตื่นตัวที่จะร่วมมือกัน และประเมินความพร้อมด้วยการยกมือ

4.2 ระดมคนด้วยการคัดเลือกผู้นำตามธรรมชาติ คือ บุคคลที่ราษฎรนับถือ เชื่อถือศรัทธาอย่างแท้จริงตามแบบที่กำหนดขึ้น วิทยากรถือแบบสอบถามเข้าหมู่บ้าน เข้าหาประชาชนชนอธิบายคำถามที่สมมุติทั้ง 10 ข้อ ให้เกิดความเข้าใจ ผู้ถาม เป็นคนกรอกรายชื่อตามแบบที่ผู้ตอบบอกมา เข้าถามประชาชนจำนวน 30 % ของครัวเรือนในหมู่บ้าน/ชุมชน ผู้ตอบแบบสอบถามแยกฐานะ

ครอบครัวเป็น 3 ระดับ รวมคะแนนเรียงลำดับมากน้อยตามผลที่ออกมาห้ามแจกแบบไปกรอกมาเองโดยเด็ดขาด

4.3 ประชุมคณะกรรมการที่สรรหาไว้ทุกฝ่าย (เวทีที่1) เตรียมจัดระบบงาน กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

4.3.1 ประธานแกนนำ (มาจากผู้นำธรรมชาติที่มีคะแนนสูงที่สุด)

4.3.2 เลขานุการ ประธานแกนนำเป็นผู้เลือกเอาเองเพื่อให้เกิดความเหมาะสมสามารถทำงานได้ดี

4.3.3 รองประธานแกนนำ รับผิดชอบการประสานงานกับหน่วยงานราชการ บุคคลที่มีความเหมาะสมมากที่สุดควรจะเป็นผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านนั้น เพราะคอยประสานกับสถานีตำรวจและอำเภอเกี่ยวกับงานราชการต่างๆ หรือกับศูนย์ป้องกันปราบปรามยาเสพติดอำเภอ

- 1) รองประธานแกนนำระดับหมู่บ้าน รับผิดชอบงานสาธารณูปโภค ผู้ที่มีความเหมาะสมรองลงมาที่สุดคือ สมาชิกอบต. ซึ่งอาสาตัวเข้ามารับงานด้านบริหารท้องถิ่นของตนเอง
- 2) รองประธานแกนนำระดับหมู่บ้าน รับผิดชอบเรื่องราวร้องทุกข์ บุคคลนี้จะต้องมาจากผู้นำธรรมชาติที่สรรหาไว้แล้ว สำหรับเรื่องที่เกิดขึ้นในชุมชนทุกเรื่องไม่ว่าจะเป็นเรื่องยาเสพติด เศรษฐกิจ ประเพณี สตรีและเยาวชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม เพื่อกำหนดหัวข้อประชุม วิเคราะห์แก้ปัญหาพร้อมกันโดยกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติให้เหมาะสมกับชุมชน โดยมีต้องรอคำสั่ง เน้นการพึ่งตนเองและทันเหตุการณ์

4.3.5 รองประธานแกนนำระดับหมู่บ้าน รับผิดชอบงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ บุคคลนี้จะต้องมาจากผู้นำธรรมชาติเช่นกัน ต้องเป็นบุคคลที่สามารถประสานงานเข้ากันได้ทุกกลุ่มบ้าน ทำหน้าที่ด้านการประชาสัมพันธ์โครงการทุกโครงการ ทำป้าย กระจายข่าว เสียงตามสาย เพื่อทำความเข้าใจโน้มน้าวเชิญชวนกันร่วมโครงการของหมู่บ้าน

4.3.6 รองประธานแกนนำระดับหมู่บ้าน รับผิดชอบงานประเพณีต่างๆ ของหมู่บ้าน บุคคลนี้ก็มาจากผู้นำธรรมชาติเช่นกัน จะต้องมีความรู้ความสามารถในงานด้านประเพณีต่างๆ เป็นอย่างดี เมื่อมีกิจกรรมเกิดขึ้นในหมู่บ้านสามารถนำเอาประเพณีท้องถิ่นเข้าเชื่อมโยงได้เป็นอย่างดี

4.3.7 รองประธานแกนนำระดับหมู่บ้าน รับผิดชอบเรื่องราวเกี่ยวกับสตรี กีฬา และเยาวชน จะต้องมาจากผู้นำธรรมชาติเช่นกัน จะต้องเป็นบุคคลที่มีความเหมาะสมในงานนี้เป็น

อย่างดี เนื่องจากงานที่เกี่ยวกับสตรีและเยาวชนในหมู่บ้านนั้นมียากมาย และควรให้หัวหน้ากลุ่มเยาวชนเข้ามามีบทบาทเสริมด้วย

4.3.8 รองประธานแกนนำระดับหมู่บ้านรับผิดชอบการอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมมาจากผู้นำตามธรรมชาติเช่นกัน ต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี สามารถเป็นแกนนำชาวบ้านให้เห็นความสำคัญในเรื่องสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่เลขานุการประชาคมและรองประธานทุกคนควรตั้งผู้ช่วยเอาไว้ด้วย เนื่องจากบางครั้งเลาที่มีการประชุมประชาคมหมู่บ้านกรรมการบางคนติดธุระส่วนตัวจะได้มีบุคคลที่คอยรับผิดชอบได้ เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการทำงานอย่างต่อเนื่อง

4.3.9 คณะกรรมการประชาคมหมู่บ้านให้เอาผู้นำตามธรรมชาติที่ได้สรรหาไว้แล้วตามลำดับ ยังใช้จำนวนมากเท่าใดก็จะเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระเสริมความเข้มแข็งกระจายความรับผิดชอบเป็นลักษณะเครือข่ายครอบคลุมทุกกลุ่มบ้านในหมู่บ้าน/ชุมชนในอัตราส่วน 1:2 ถึง 1:5 ไม่ควรมอบหมายให้มากกว่านี้จะไม่มีความคล่องตัวแล้วจัดทำโครงการรณรงค์ต่อต้านของหมู่บ้าน เพื่อขับเคลื่อนแผนงานต่อไป

เมื่อได้คณะกรรมการชุมชนเข้มแข็งเรียบร้อยแล้ว คณะกรรมการจะเข้ามารับผิดชอบดำเนินงานในขั้นตอนที่ 5 ถึง 9 ต่อไป โดยวิทยาการกระบวนการจะปรับบทบาทของตนจากผู้ดำเนินการมาเป็นที่ปรึกษาคอยให้การแนะนำสนับสนุน ขั้นตอนต่อไปจากนี้จะเป็นการพิสูจน์ว่าคณะกรรมการผู้นำธรรมชาติที่ได้รับคัดเลือกมานั้นผ่านการบวนการคัดเลือกที่เหมาะสมหรือไม่
ขั้นตอนที่ 5 ทำการประชาสัมพันธ์โครงการทุกรูปแบบ

การสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อแก้ไขปัญหาเสพติดจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุน และการมีส่วนร่วมจากประชาชนเป็นส่วนใหญ่ของชุมชน หัวใจสำคัญคือการใช้สันติวิธีในการดำเนินงาน โดยพยายามผนึกกำลังทุกส่วนของชุมชนให้ได้มากที่สุดเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาเสพติดของชุมชน ซึ่งการประชาสัมพันธ์มีดังนี้

5.1 จัดทำแผ่นพับแนะนำโครงการว่า เพราะเหตุใดชาวบ้านจึงต้องรวมตัวกันขึ้นมาต่อต้านยาเสพติดพึ่งตนเอง

5.2 แจกแผ่นพับในนามของหมู่บ้านและนำโทษภัยของยาเสพติด รณรงค์ให้ประชาชนเคารพกฎหมายพื้นฐานต่างๆที่มีอยู่อย่างสม่ำเสมอ

5.3 ตั้งจุดตรวจอย่างต่อเนื่องเพื่อแจกแผ่นพับ และตัดโอกาสการติดต่อระหว่างผู้เสพ ผู้จำหน่ายบนถนนในหมู่บ้าน/ชุมชน

5.4 สร้างวิทยากรชาวบ้าน บรรยายตามสถานศึกษา วัด มัสยิด โบสถ์คริสต์ พร้อมแจกแผ่นพับอย่างทั่วถึง

5.5 คณะกรรมการแบ่งเครือข่ายแล้วช่วยกันจัดทำข้อมูลครัวเรือนจุดประสงค์ของการรณรงค์ประชาสัมพันธ์โดยคณะกรรมการเพื่อให้ประชาชนทุกครัวเรือนเข้าใจถึงแนวทางในการแก้ปัญหายาเสพติดในชุมชน โดยประชาชนเป็นหลักในการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 6 เวทีที่ 2 คัดแยกผู้มีพฤติกรรม

เป็นการคัดแยกผู้เสี่ยง ผู้เสพ ผู้ติด ผู้จำหน่าย ผู้ผลิตยาเสพติดให้โทษออกจากรายชื่อทั่วไปของหมู่บ้าน/ชุมชน เนื่องจากแนวคิดที่ว่า “ปัญหาเสพติดอยู่ที่ผู้เสพและผู้ค้า โดยผู้เสพเป็นฐานให้แก่ผู้ค้า หากไม่มีผู้เสฟผู้ค้าก็อยู่ไม่ได้” การคัดแยกทำโดยใช้คณะกรรมการฯ ขั้นตอนการคัดแยกมีดังนี้

6.1 แจกแบบคัดแยกให้คณะกรรมการ

6.2 คณะกรรมการหมู่บ้านชุดใหญ่ กรอกรายชื่อ ผู้เสพ ผู้จำหน่าย ผู้ผลิตยาเสพติดของหมู่บ้านตนเองเท่านั้นให้หมดจด รอบคอบ เพื่อที่จะได้นำมาแก้ไขด้วยวิถีชีวิต ความเชื่อ นับถือศรัทธา ยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณี ฟังพาอาศัยกัน เมื่อเขียนเสร็จแล้วไม่ต้องลงชื่อผู้ให้ข้อมูลรวบรวมบรรจุกล่อง

6.3 เรียกคณะกรรมการกำหนดวัน เวลาเปิดกล่องแล้วนำรายชื่อเป้าหมายที่ได้มาวิเคราะห์ลงมติลงบัญชีของหมู่บ้าน ไว้ให้ถือว่าเป็นความลับจะได้รายชื่อเป้าหมายทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของหมู่บ้าน เว้นเวลาไป 20-30 วัน ถึงเวทีที่ 3

ขั้นตอนที่ 7 เวทีที่ 3 รับรองครัวเรือนและจัดหาขงชาวเฉลิมพระเกียรติ

พร้อมทั้งวุฒิบัตรเพื่อประกาศให้เป็นครัวเรือนปลอดยาเสพติด มอบให้กับครัวเรือนที่ผ่านการตรวจสอบของคณะกรรมการประชาคมแล้ว

7.1 คณะกรรมการประชาคมหมู่บ้านทุกคนร่วมกันรับรองทุกครัวเรือนที่แยกไว้แล้วว่าไม่เคยมีผู้ที่อยู่ในครอบครัวเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ประธานประชาคมอ่านทีละครอบครัวแล้วกรรมการยกมือให้ด้วยคะแนนเสียงเอกฉันท์เท่านั้นแล้วลงชื่อไว้เมื่อรับรองจนครบ แล้วนำมาลงไว้ในแบบ

7.2 จัดหาขงพร้อมวุฒิบัตรตามจำนวนครัวเรือนที่ได้รับรองไว้แล้ว

7.3 จัดแต่งสถานที่ทำการให้เรียบร้อย กำหนดวัน เวลา ในการมอบขงปลอดยาเสพติดเฉลิมพระเกียรติและเปิดป้ายโครงการ

7.4 เรียบเรียงนายอำเภอ ผู้กำกับสถานีตำรวจ สาธารณสุขอำเภอ และผู้มีเกียรติร่วมมอบธงปลอดยาเสพติดเฉลิมพระเกียรติ

ขั้นตอนที่ 8 (มาตรการทางสังคม)นำยุทธศาสตร์บันได 3 ขั้น เข้าปฏิบัติงานทางรุกต่อหมู่บ้านเป้าหมายเต็มรูปแบบ

8.1 หลักการและวิธีปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ขั้นที่ 1 “หยุด” คณะกรรมการจะต้องควบคุมดูแลคนในชุมชนไม่ให้มีผู้เกี่ยวข้องรายใหม่เกิดขึ้น

8.2 หลักการและวิธีปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ขั้นที่ 2 “ลด” คณะกรรมการทุกคนต้องช่วยกันบำบัดรักษาผู้เสพซึ่งถือเป็นผู้ป่วยของชุมชน โดยรับสมัครเข้าร่วมโครงการฯ ได้แยกแบบสมัครใจไปพบแพทย์ และละเลิกเอง เมื่อคณะกรรมการประชาคมนำไปพบแพทย์รับยามาแล้วมอบหมายกรรมการจ่ายยา ตรวจสอบดูแลพฤติกรรมผู้ป่วยทั้ง 2 ประเภท โดยคณะกรรมการทุกฝ่ายต้องตระหนักว่าเป็นภาระของทุกคน อย่ายื่นปัญหาไปให้หน่วยงานอื่นแก้ไข ไม่มีใครจริงจังกับคนในหมู่บ้านของเราเท่า กับคนในหมู่บ้านเดียวกัน

8.3 หลักการวิธีปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ขั้นที่ 3 “เลิก” ผู้ค้า/ผู้เสพเลิกพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยเด็ดขาด คณะกรรมการทุกฝ่ายต้องตระหนักว่ากิจกรรมต่างๆ ตามโครงการนั้นต้องการทำคนในหมู่บ้านให้เป็นคนดี เปิดโอกาสให้กลับตัวกลับใจประพฤติปฏิบัติเข้ากับสังคมได้ดี ไม่กระทำการที่ผิดกฎหมาย หากมีรายใดไม่ให้ความร่วมมือจริงๆ คณะกรรมการใช้มติเสนอตรวจค้นตามยุทธศาสตร์ได้

ขั้นตอนที่ 9 รักษาสถานะชุมชนเข้มแข็ง

เป้าหมายสูงสุดของการสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อแก้ปัญหายาเสพติด อยู่ที่การทำให้ชุมชนนั้นปลอดยาเสพติดอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้เสพ ผู้จำหน่าย ผู้ผลิต หากผ่านยุทธศาสตร์บันได 3 ขั้นแล้วมีสิทธิ์ให้คณะกรรมการรับรองให้รับธงขาวเฉลิมพระเกียรติพร้อมทั้งวุฒิปดประกาศเป็นครัวเรือนปลอดยาเสพติดเช่นกัน

ในขั้นตอนการดำเนินงาน 9 ขั้นตอนที่กำหนดขึ้นนี้ สามารถปรับปรุงให้สอดคล้องกับแต่ละหมู่บ้าน/ชุมชนได้ตามสภาพ แต่การประยุกต์จะต้องไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบจนกระทั่งขัดกับหลักการสำคัญ คือ “พลังประชาชนในชุมชนต้องเป็นหลักในการดำเนินงาน เพื่อความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาของชุมชนและมีคณะกรรมการชุมชนเข้มแข็งเป็นแกนนำในการใช้พลังดังกล่าว โดยไม่ถูกครอบงำจากภาครัฐหรือผู้แทนจากภาครัฐ”

ภาคผนวก ข

ขั้นตอนและแนวทางปฏิบัติ

การดำเนินงาน “หมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งเอาชนะปัญหาหาเสพติด” ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

ขั้นตอนที่ 1 เตรียมองค์กร/บุคคล

การแก้ไขปัญหาหาเสพติดจะประสบความสำเร็จได้นั้น สิ่งสำคัญประการแรกคือ องค์กรและบุคลากร ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการจะต้องมีความพร้อม องค์กรหลักที่จะดำเนินการในเรื่องนี้ คือ ศ.ตส.อ. ส่วนบุคลากรนั้นจะต้องประกอบด้วยบุคลากรจากทุกฝ่าย ได้แก่ข้าราชการ นักการเมือง ทหารระดับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป. ตลอดจนพ่อค้า ประชาชนทั่วไป องค์กรเอกชน และกลุ่มพลังมวลชนทุกรูปแบบ ดังนั้นนายอำเภอในฐานะ ผอ.ศ.ตส.อ. จะต้องเตรียมองค์กร/บุคลากรให้มีความพร้อมเป็นลำดับแรก โดยมีแนวทางปฏิบัติดังนี้

แนวทางปฏิบัติ

คัดเลือกบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ มีความตั้งใจ เสียสละ อดทนเข้าปฏิบัติงานใน ศ.ตส.อ. เพื่อให้มีเอกภาพและประสิทธิภาพในการบริหารงานและเป็นองค์กรหลักในการแก้ไขปัญหาหาเสพติดในระดับอำเภออย่างแท้จริง

ชี้แจงและทำความเข้าใจให้ทุกฝ่ายทราบว่า การแก้ไขปัญหาหาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญของชาติที่จะต้องระดมความคิดและความร่วมมือจากทุกฝ่ายให้เป็น “พลังแผ่นดิน” เพื่อเอาชนะปัญหาหาเสพติดให้ได้ โดยนายอำเภอจะต้องสร้างความมั่นใจกับทุกฝ่ายว่าจะดำเนินการแก้ไขปัญหาหาเสพติดอย่างจริงจัง

มอบหมายให้วิทยากรกระบวนการและชุดปฏิบัติการประจำตำบลให้การสนับสนุนช่วยเหลือการปฏิบัติงานของประชาคม หมู่บ้าน/ชุมชน อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ฝึกอบรมผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และพร้อมที่จะปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาหาเสพติดในพื้นที่รับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้งบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมหมู่บ้าน/ชุมชน

แนวทางการใช้พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด หลักการสำคัญคือ ยึดพื้นที่เป็นหลัก ในการดำเนินงาน โดยให้หมู่บ้าน/ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหา ดังนั้น ขั้นตอนนี้จึงต้องให้

ความสำคัญกับการเตรียมหมู่บ้าน/ชุมชน ที่จะดำเนินงาน “หมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งเอาชนะปัญหาเสพติด” โดยมีแนวทางการเตรียมหมู่บ้าน/ชุมชน ดังนี้

แนวทางปฏิบัติ

1. คัดเลือกหมู่บ้าน/ชุมชนเป้าหมายที่ผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชนมีศักยภาพ หรือ หมู่บ้าน/ชุมชนที่ประชาชนมีความพร้อมหรือมีความกระตือรือร้นต้องการแก้ไขปัญหาเสพติดก่อนเป็นลำดับแรก
2. จัดทำแผนการประชุมประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชน พร้อมทั้งแจ้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้องทราบล่วงหน้าเป็นประจำทุกเดือน
3. มอบหมายให้ผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชนในพื้นที่เป้าหมายจัดเตรียมความพร้อมสำหรับการจัดการประชุมประชาคม โดยจะต้องให้มีผู้แทนของแต่ละครัวเรือนเข้าร่วมประชุมครัวเรือนละ 1 คน เป็นอย่างน้อย รวมผู้เข้าร่วมประชุม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ของครัวเรือนทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 3 การประชุมประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชน

การจะทำให้หมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งเอาชนะปัญหาเสพติดได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องผนึกกำลังจากทุกฝ่าย ให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานในลักษณะพหุภาคี โดยการประชุมประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชน ตามแนวทางดังนี้

แนวทางปฏิบัติ

- 1) นายอำเภอ หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและผู้นำหมู่บ้านชุมชนร่วมประชุมประชาคมกับผู้แทนของครัวเรือนหมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งเตรียมการไว้แล้วในขั้นตอนที่ 2 เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนทุกครัวเรือนในหมู่บ้าน/ชุมชน เกิดกระแสและพลังขับเคลื่อนทางสังคมในการต่อต้านยาเสพติดให้ตระหนักว่าปัญหาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญของชาติที่ทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไข
- 2) ให้ที่ประชุมออกกฎ ระเบียบของหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านยึดถือปฏิบัติ ผู้ฝ่าฝืนต้องได้รับโทษ เช่น การไม่คบหาสมาคม และไม่อนุมัติให้กู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ฯลฯ โดยมอบหมายให้ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชนและกรรมการหมู่บ้าน/กรรมการชุมชน/ รักษาการตามกฎระเบียบนี้
- 3) ให้ที่ประชุมคัดเลือกอาสาสมัคร ป.ป.ส. ประจำหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 25 คน หรือตามความเหมาะสมเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน ในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่

ขั้นตอนที่ 4 สํารวจข้อมูลผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด

การสำรวจข้อมูลผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดภายในหมู่บ้าน/ชุมชน จะทำให้ได้รับทราบข้อมูล ที่แท้จริงของ ผู้ค้า ผู้ติด ผู้เสพ ซึ่งจะเป็นฐานข้อมูลที่สำคัญในการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติด แนวทางปฏิบัติ

1) ผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน ร่วมกับอาสาสมัคร ป.ป.ส. ประจําหมู่บ้านสำรวจข้อมูลรายชื่อ ผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เพื่อค้นหาข้อมูลผู้ค้า ผู้ผลิต และผู้เสพ เช่นการเดินสำรวจเป็นรายครัวเรือน การให้ราษฎรเขียนชื่อที่อยู่ผู้ต้องสงสัยว่ามีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดในทางลับหรือวิธีการ อื่นๆ ตามความเหมาะสมในแต่ละหมู่บ้าน/ชุมชน พร้อมทั้งจัดทำทะเบียน และข้อมูลแผนที่ราย ครัวเรือนแสดงสถานการณ์ยาเสพติดรายหมู่บ้าน/ชุมชน ไว้เป็นหลักฐานลับ

2) มอบเครื่องหมาย/ธง/ป้าย/วูดิบัตร เป็นสัญลักษณ์ให้เป็นครอบครัวปลอดยาเสพติดเพื่อ สร้างความร่วมมือร่วมกันในการแก้ปัญหายาเสพติด

3) ให้ผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชนเรียกผู้ต้องสงสัยว่ามีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาว่ากล่าว ตักเตือนด้วยวาจา และทำพันธสัญญาว่าจะเลิกเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและเข้ารับการบำบัดและฟื้นฟู หากไม่เชื่อหรือไม่ทำตามข้อตกลงก็ให้ใช้กฎระเบียบของหมู่บ้าน/ชุมชน ที่กำหนดไว้ตามขั้นตอนที่ 3 ลงโทษหรือให้มาตรการทางกฎหมายอย่างเด็ดขาด และรายงานให้นายอำเภอทราบทุกเดือน

ขั้นตอนที่ 5 การทำให้หมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งเอาชนะปัญหายาเสพติด

หมู่บ้าน/ชุมชน ที่เอาชนะปัญหายาเสพติดได้นั้น จะต้องเป็นหมู่บ้านที่ผู้เสพและผู้ติดถูกนำ ตัวเข้าสู่ระบบบังคับบำบัดของทางราชการ และไม่มีผู้เสพรายใหม่ ไม่มีปัญหาของการแพร่ระบาดของ ยาเสพติดหรือมีการแพร่ระบาดระดับเบาบางคือ มีผู้เสพไม่เกิน 5 คน ต่อประชากร 1,000 คน ตามเกณฑ์ชีวิตของสำนักงาน ป.ป.ส. (กรอบแนวคิดและมาตรการด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. 2546)

แนวทางปฏิบัติ

1) ลดจำนวนผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่ได้จากการสำรวจ และจัดทำทะเบียนไว้ตามขั้นตอนที่ 4 ดังนี้

1.1) เฝ้าระวังและควบคุมดูแลมิให้ผู้มีพฤติกรรมกระเสพหรือผู้ติดยาเสพติดสร้างความเดือดร้อนแก่หมู่บ้าน/ชุมชนและสังคมเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนปรับเปลี่ยน พฤติกรรม หรือเข้ารับการบำบัด

1.2) ผู้เสพและผู้ติด นำเข้าสู่ระบบชุมชนบำบัดหรือเข้าสู่ระบบบังคับบำบัดของทางราชการ

1.3) ต้องสงสัยว่ามีพฤติกรรมทางการค้ายาเสพติด ให้ใช้มาตรการทางสังคมเพื่อกดดัน หากไม่ได้ผลให้แจ้ง ศ.ต.อ. เพื่อดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

2) ไม่มีผู้เสพยาใหม่ ผู้ค้าถูกจับ/ดำเนินคดี โดยเฝ้าระวังและสร้างปัจจัยเสริมเช่น การตั้ง จุดตรวจและจัดเวรยาม

2.1) ส่งเสริมให้กลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปใช้ยาเสพติดโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนมีกิจกรรม ด้านการศึกษาและด้านนันทนาการในหมู่บ้าน/ชุมชน เช่น การจัดการแข่งขันกีฬา การ ประกวดร้อง เพลง ฯลฯ โดยใช้ประโยชน์จากลานกีฬาประจำหมู่บ้าน

2.2) การติดตามผู้เข้ารับการรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดทั้ง 3 ระบบ (ระบบสมัครใจ ระบบบังคับ และระบบต้องโทษ)

- ติดตามทางกาย ปีละ 4 ครั้ง ทุก 1 เดือน 3 เดือน 6 เดือน และ 1 ปี ตาม มาตรฐานกระทรวงสาธารณสุข
- ติดตามทางด้านสังคมโดยให้ผู้นำท้องถิ่นร่วมกับผู้ปกครองติดตามพฤติกรรม ของผู้ผ่านการบำบัดรักษา ว่าสามารถเลิกได้หรือไม่
- สุ่มตรวจปัสสาวะในกลุ่มเสี่ยงหรือผู้ต้องสงสัยว่าเสพหรือติดยาเสพติด

3) ประชุมประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อให้การรับรองเป็น “หมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็ง เอาชนะปัญหา ยาเสพติด” แล้วรายงานให้ ศ.ต.อ.ทราบและตรวจสอบ เพื่อเสนอให้ ศ.ป.จ. ประกาศเป็น “หมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งเอาชนะปัญหา ยาเสพติด”

ขั้นตอนที่ 6 การพัฒนาไปสู่ “หมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งเอาชนะปัญหา ยาเสพติดแบบยั่งยืน”

หมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งเอาชนะปัญหา ยาเสพติดแบบยั่งยืน จะต้องเป็นหมู่บ้านที่ไม่มีผู้เสพยาใหม่ ไม่มีผู้ค้า (ผู้ค้าเดิมเลิกค้าโดยเด็ดขาด) ผู้ติดได้รับการบำบัดหรือควบคุมอย่างเหมาะสม ไม่เป็นตัวแพร่กระจาย/หรือสร้างความเดือดร้อนแก่หมู่บ้าน/ชุมชน ตลอดจนมีการกำหนดกิจกรรม ต่อเนื่องและการส่งเสริมในด้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง

แนวทางปฏิบัติ

ศ.ต.อ. จะต้องจัดระเบียบชุมชน โรงเรียน โรงงาน สถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง สถานี บริการก๊าซ หอพัก อาคารชุด หรือเกสเฮาส์ สถานบริการและแหล่งบันเทิงตามนโยบายจัดระเบียบ สังคม เพื่อลดปัจจัยเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดปัญหา ยาเสพติดและสร้างปัจจัยเสริมที่เป็นประโยชน์ต่อเด็ก เยาวชนและผู้ใช้แรงงาน และปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดอย่างเคร่งครัด

ประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชน จะต้องจัดประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อร่วมกันตรวจสอบและประเมินผลหมู่บ้าน/ชุมชนที่ไ้รับการรับรองเป็นหมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งเอาชนะปัญหายาเสพติด หากพบว่าหมู่บ้าน/ชุมชนได้มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดเพิ่มขึ้นหรือมีผู้เสพ/ผู้ค้ารายใหม่ ประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชนต้องรายงานให้อำเภอบทราบและตรวจสอบเพื่อเสนอให้จังหวัดพิจารณา ถอดถอนการเป็นหมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งเอาชนะปัญหายาเสพติด

ประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชนจัดวางระบบการเฝ้าระวัง/เวรยามให้เข้มแข็งเพื่อระมัดระวังและเพื่อตรวจสอบคนแปลกหน้าหากมีผู้ละเมิดกฎ ระเบียบ จะต้องดำเนินการ โดยรวดเร็วและเฉียบขาด

ประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชน ร่วมกันกำหนดกิจกรรมต่อเนื่อง เช่นการจัดตั้งกรรมการหมู่บ้าน ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเพื่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ส่งเสริมเศรษฐกิจ ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง

ส่งเสริมกระบวนการผลิตและกลไกการตลาดตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ประชุมประชาคมหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อให้การรับรองเป็น “หมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งเอาชนะปัญหายาเสพติดแบบยั่งยืน” แล้วรายงานให้ ศ.ต.ส.อ. ทราบ เพื่อตรวจสอบแล้วเสนอให้ ศ.ป.ส.จ. ตรวจสอบอีกชั้นหนึ่งก่อนประกาศรับรองเป็น “หมู่บ้าน/ชุมชนเข้มแข็งเอาชนะปัญหายาเสพติดแบบยั่งยืน”

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวกึ่งกาญจน์ จงสุขไกล เกิดเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ.2522 ที่จังหวัดสุพรรณบุรี สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายจากโรงเรียนสงวนหญิง จังหวัดสุพรรณบุรี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2544 เข้าศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนมานุษยและสังคม ปีการศึกษา 2545 ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2547